

derfor, man skal tale saa sagte om det private Initiativ og dets Gøder. Det er muligt, at det private Initiativ atter kan komme til at spille en Rolle, men jeg tror ikke, det kommer til at spille en Rolle, før det ligesom tidligere bliver en god indtægtgivende Forretning at bygge Boliger. Det gaar jo ogsaa stærkt gennem Udtalelserne paa de stærkt bevægede Generalforsamlinger, som i den senere Tid er afholdt i Grundejerforeningerne; dér erklæres det højt og lydt for alle, der vil høre det, at nu er, takket være den højtærede Indenrigsminister, den Tid inde, da Grundejerne skal holde op med at være Filantroper. Københavns Kommune har efter Evne gjort en Indsats paa Boligbyggeriets Omraade, men vi har ikke kunnet gøre alt, hvad vi vilde, fordi vi ikke har raadet over de mægtige Millionbeløb, der skulde til. Fra Oktober 1914 til Oktober 1922, altsaa i Løbet af 8 Aar, har Københavns Kommune været med til direkte eller indirekte at tilvejebringe 20 635 nye Lejligheder. Københavns Kommunes Udgifter til direkte Boligbyggeri har andraget 67,2 Mill. Kr.; i Tilskud, Laan og Garantier i Henhold til den bestaaende Lov er brugt 52,8 Mill. Kr.; med andre Ord er der i alt i disse 8 Aar anvendt en Sum paa 120 Mill. Kr. Man skulde synes, at naar der i 8 Aar fremskaffes 20 635 Lejligheder, maatte man i hvert Tilfælde kunne opretholde status quo, men alle, som kender Forholdene i Storkøbenhavn, ved, at det saa langt fra er Tilfældet, der findes en Bolignød, som har givet sig de aller alvorligste, voldsomste og allersørgeligste Udslag.

Der kunde holdes en meget stor og meget bevæget Tale om disse Forhold, der kunde maaske tales om dette Forhold, saaledes at den højtærede Indenrigsministers Lovforslag vilde løbe den aller største Risiko for at blive standset, hvis ikke Partidisciplinen var stærkere end Følelsen for de nødlidende i Samfundet. Sandheden er den, at Forholdene er saa fortvivlede, saa ulykkelige, at mangen, mangen konservativ og Venstre-Rigsdagsmand slet ikke aner det, thi i saa Fald turde de ikke lægge Navn og Stemme til det Boligforslag, der er forelagt af den højtærede Indenrigsminister, og som er til Behandling her i Dag. Københavns Politi oplyser, at der den 1. Oktober 1922 i Omegnen af København fandtes 1 553 Boliger af ganske ulovlig Karakter, som var indrettet i Lysthuse, Skure og andre lignende Steder, og der var Tale om Mennesker, som for en meget stor Del, ja, for den langt overvejende Del havde baade Evne og Villie til at betale Husleje, men

ikke kunde faa nogen Bolig og derfor havde opført et Lysthus eller et Skur ude paa en dem tilhørende Parcelgrund, Byggegrund eller Kolonihavegrund. Samme Dato fandtes der 1 386 Familier boende sammen med andre i 2, 3 og 4 Værelsens Lejligheder i kommunale Ejendomme, hvor man har maattet overlade Familier paa op til 10—12 Personer et Værelse hver med Adgang til fælles Køkken. Jeg henvender mig ikke mindst til de ærede Landborepræsentanter, jeg tror, de maa kunne forstaa den Ulykke, det er at skulle installeres i 3, 4 Værelsens Lejligheder med 4, 6, 8, 10 og 12 Personer, Børn og voksne mellem hinanden, pr. Værelse, og under saadanne Omstændigheder, at disse 2, 3 og 4 Familier skal være fælles om et Køkken.

Der skal ikke nogen særlig stærk Fantasi til for at forstaa, hvor ulykkebringende, hvor forfærdende den Slags Boligforhold er. Vi taler saa meget baade ved festlige og andre Lejligheder, paa hygieiniske Kongresser o. s. v. om, at Kulturen i Folket skal højnes, der skal gøres alt, hvad der kan, for at skaffe saa gode Universitetslærere som muligt, der skal gøres alt, hvad der kan, for at der kan skabes højere Skoler, der skal gøres alt, hvad der kan, for at der kan skabes bedre Folkeskoler med Mellem-skole, Realeksamen o. s. v., o. s. v., og alle de mange smukke Ord lyder kønt. Hvor lyder det ikke kønt at tale om Kulturen, om Samfundsfølelsen! særlig ved festlige Lejligheder, med et Glas i Haanden, lyder det forfærdelig kønt. Men naar man ser den anden Side af Medaillen, hvorledes Samfundsforholdene udvikler sig, hvorledes Mennesker pakkes sammen under de fortvivlede Vilkaar, der er i de store Byer i Øjeblikket, saa maa man spørge sig selv: Hvor bliver Samfundsfølelsen af, hvor bliver Moralen af, og hvorledes, Hr. Indenrigsminister, gaar det med Kulturen?

Ja, det er svært for os, der har dette for Øje hver Dag, at forstaa, at Samfundsfølelsen kan holde saa længe, det er svært at forstaa, at disse Mennesker ikke knytter Næven og lader staa til. Hvor meget har de at tabe? De har intet at tabe, ikke andet end, at der maaske, naar de kommer ud paa Gaden, bliver kørt et Par Rekylgeværer op, og de bliver skudt ned. Andet har de ikke at tabe, og det er et Spørgsmaal, om det ikke var bedre for dem at komme ud af den elendige Tilværelse, de fører, paa denne hurtige Maade.

Jeg har ikke brugt for stærke Ord, de kunde bruges meget stærkere. Naar man ser de fortvivlede Forhold, store Dele af vor